

Naar een superieur vennootschapsrecht

Auteur(s):

Boot, A.

*Hoogleraar ondernemersfinanciering en financiële markten, Universiteit van Amsterdam. a.w.a.boot@uva.nl***Verschenen in:**

ESB, 89e jaargang, nr. 4435, pagina 265, 11 juni 2004

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

Het economische denken neemt imperialistische vormen aan. Zelfs zonder een econoom in hun midden, hebben de negen juristen in de Commissie voor de vereenvoudiging en flexibilisering van het Nederlandse bv-recht, primair economische maatstaven gebruikt voor de hervorming van het Nederlands bv-recht. De commissie, die onder leiding staat van de Amsterdamse jurist Harm-Jan de Kluiver, geeft hiermee invulling aan een uitnodiging van de ministeries van Justitie en Economische Zaken.

De commissie neemt als uitgangspunt onder meer dat het bv-recht niet dwingend, maar faciliterend moet zijn. Met dit regelende recht hangt samen dat wordt gestreefd naar een grotere vrijheid van inrichting, vermindering van de administratieve lasten, adequate bescherming van crediteuren, het voorkomen van rechtsonzekerheid en aansluiting bij de nationale en internationale ontwikkelingen. Deze uitgangspunten hebben geleid tot voorstellen om te komen tot een flexibele vorm voor de bv, waar bijvoorbeeld minimum kapitaaleisen vervallen en grote 'statutaire flexibiliteit' bestaat.

In essentie moet de bv steeds meer worden gezien als een contractueel verband tussen aandeelhouders en minder als een institutioneel fenomeen. Dit impliceert wel dat de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders zal en moet worden uitgebreid. De grotere flexibiliteit en het contractuele perspectief brengen dit met zich mee. Hiermee wordt de institutionele verstarring die de bv kenmerkt in ieder geval gedeeltelijk teruggedrongen. Deze ontwikkelingen zijn koren op de molen van het ministerie van Economische Zaken, dat op actieve wijze tracht onnodige wet-, en regelgevende verstarring tegen te gaan. Het is voor het ministerie wel te hopen dat de wettelijke invoering voorspoediger zal verlopen dan de al even loffelijke, maar nog hangende wetgevende veranderingen in de faillissementswet.

De inrichting van vennootschappen krijgt veel aandacht. In Nederland komt het grootste werk nog, namelijk de herinrichting van structuurvennootschappen. De voorgenomen aanpassingen in het bv-recht laten deze vooralsnog ongemoeid. De regering heeft toegezegd een grondig debat te entameren over de inrichting van het ondernemingsrecht, waaronder dat van de structuurvennootschappen. Zij wil echter wachten op de aanname van een wetsontwerp dat nu nog bij de Eerste Kamer ligt. Dit ontwerp is gericht op de wettelijke verankering van de code-Tabaksblat. Beter gezegd, het ontwerp zou hierop gericht moeten zijn: er zitten allerlei oneigenlijke zaken in. Ik roep de regering op om zeker op dit punt haar belofte na te komen en dus een fatsoenlijke discussie te faciliteren. Gerust ben ik er echter niet op. Mij bereiken teveel geruchten dat met een overvaltactiek getracht wordt een vervolgdebat te vermijden.

Voor economen en met name rechtseconomen zijn bovenstaande ontwikkelingen van grote betekenis. Economen raken in toenemende mate geïnteresseerd in juridische structuren. De rechtsvorm van ondernemingen is daar een van. Economen proberen te meten of rechtsvormen (en verschillen in rechtsstelsels) er in economisch opzicht toe doen. De mede door juristen gevoerde discussie over de wenselijkheid van concurrentie tussen rechtsstelsels (en rechtsvormen voor ondernemingen) hoort hier ook bij. Tegelijkertijd staan rechtsvormen steeds vaker ter discussie. De econoom zal een natuurlijke voorkeur hebben voor een zo groot mogelijke flexibiliteit. Hij wordt hierin gesterkt door de steeds grotere dynamiek, met dienovereenkomstige grotere veranderingen in ondernemingsland. De ranglijsten met de grootste ondernemingen veranderen vele malen sneller dan in het verleden. Misschien moet er ook wel fundamenteel anders naar een onderneming worden gekeken, bijvoorbeeld als een tijdelijk samenwerkingsverband. Dit sluit overigens ook aan op de voorgestelde wijzigingen in het bv-recht, die meer tijdelijke verbanden, zoals joint ventures, beter moeten kunnen accommoderen.

De discussies beperken zich echter niet tot de rechtsvorm in enge zin; ook de hieraan complementaire regulering van de financiële markt waaraan ondernemingen blootstaan, krijgt steeds meer aandacht. Hierin ligt voor de econoom misschien wel het belangrijkste onderscheidende kenmerk van ondernemingen. Een onderneming die niet voor een beursnotering kiest, is voor de econoom primair een contractueel samenwerkingsverband, maar zodra er sprake is van een beursnotering is er behoefte aan grote bescherming van (vaak anonieme) beleggers in de financiële markt. De onderneming als entiteit wordt dan onderhevig aan allerlei eisen van transparantie en standaardisatie opdat de financiële markt waarin de aandelen van die ondernemingen verhandeld worden ordelijk verloopt.¹

Er ligt een prachtige onderzoeksagenda. De eerdergenoemde commissie-De Kluiver spreekt over een pragmatische aanpak waarbij zij niet getracht heeft het bv-recht vanuit het niets opnieuw op te bouwen, maar uit te gaan van hetgeen al bestaat. De uitdaging voor de 'echte' wetenschap is om dit nu juist wel te doen. Binnen de vakgebieden rechtseconomie, industriële organisatie (de 'theory of the firm') en financiering (de optimale mate van beperkte aansprakelijkheid en de convergentie van 'corporate governance'-systemen) zijn hiertoe al interessante aanzetten gedaan, maar meer dan aanzetten zijn het niet. De wetenschap is weinig richtinggevend als het komt tot het bepalen van de optimale organisatie- en rechtsvormen. Hetzelfde manco speelt in de al zeer uitgebreide literatuur over corporate governance. Er is dus werk aan de winkel!

1 Dit neemt niet weg dat ook de econoom er mee in zal kunnen stemmen dat de omvang van de onderneming, met name het aantal werknemers, aangrijpingspunt is voor bepaalde regelingen.

Copyright © 2004 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)